

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Předčtenářská gramotnost v mateřských školách a školních družinách

Autorka práce: Hana Černá

Obor studia: Pedagogika volného času

Posudek vypracovala: Mgr. Martina Kočerová

Datum: 18. května 2017

Autorka se ve své práci věnuje předčtenářské gramotnosti, způsobům jejího rozvíjení a prostředím, které se na rozvoji nejčastěji podílejí. Dále provádí analýzu textů a časopisů, v nichž se objevuje téma knihy, čtení, čtenářství a předčtenářské/čtenářské gramotnosti. Práce zahrnuje také výzkum mapující rozvoj předčtenářské schopnosti a dovednosti pedagogů mateřské školy a školní družiny.

Hodnocení práce, jejíž autorkou je Hana Černá, bylo provedeno na základě kritérií, která stanovuje Metodická pomůcka ke zpracování závěrečných prací, verze 1.0 z roku 2010.

Po formální stránce práce vykazuje nedostatky drobnějšího, závažnějšího i zcela závažného charakteru. Práce je formátována odpovídajícím způsobem, uvádění plných zdrojů pod čarou není chybou, ale snižuje přehlednost. Bývalo by vhodnější uvádět zdroje ve formě zkrácené. Na druhou stranu uvedením plných zdrojů je možné jejich dohledání, neboť v mnoha případech zcela chybí v seznamu zdrojů na konci práce (např. zdroje na stranách 24–37). Jméno a příjmení autorů není uvedeno jednotně, zatímco některé autorka uvádí v souladu s požadavky uvedenými v Metodické pomůcce ke zpracování závěrečných prací na TF JU, u jiných je jméno autora uvedeno v plném znění (např. na s. 24–27 a dalších), najdeme však také zdroje, u nichž je uvedeno pouze příjmení (např. na s. 18), nebo je autor uveden jen pod počátečními písmeny (např. 65 na s. 30). V textu nejsou jednotně vyznačeny přímé citace, „TAMTĚŽ“ (např. na s. 10 a 14) je uváděno velkými písmeny a na některých místech stojí samostatně (např. na s. 14). U internetových zdrojů není uvedeno místo vydání a vydavatel, za zdrojem chybí tečka. Označení grafů vykazuje odchylku od požadované normy – označení je nad a bez názvu, ten je součástí vloženého obrázku.

Jazyková stránka práce neodpovídá požadavkům kladeným na odborný text. V práci se vyskytují gramatické a stylistické chyby. Již v úvodu jich najdeme několik – např. na s. 7 „...popsat vývoj předčtenáře v různých prostředích...“. Některé věty působí až nesmyslně, jako např. 3 věta na s. 6 „Tyto mediální aktivity nemají pouze zápornou stránku, ale jejich nadměrné užívání může působit negativně na čtenářskou gramotnost a může narušit vztah k četbě“. Nebo věta následující: „Zásadní roli hrají začátky čtenáře, které následně ovlivňují jeho postoj...“; nebo „V první kapitole teoretické části budou vymezeny základní pojmy spojené s tématem a stručně čtenáře seznámí s vybranými projekty, které...“; a celá řada dalších, které zde již konkrétně neuvádím, včetně chybějících čárek. Abstract v anglickém jazyce názvem nekoresponduje s tím, co je uvedeno v obsahu.

Obsahová stránka práce

Práce sestává z úvodu, statě a závěru, uveden je také abstrakt. V úvodu autorka uvádí cíl, který je formulován nejednoznačně a je diskutabilní, zda s ním struktura práce koresponduje. *Cílem je, získat přehled o základních pojmech spojených s předčtenářskou gramotností, popsat vývoj předčtenáře v různých prostředí, provést analýzu tematických článků a vyhodnocení údajů získaných výzkumným šetřením.* Tento cíl je označen jako hlavní, ale jaké jsou tedy vedlejší cíle již autorka neuvádí. Na s. 39 se pak můžeme dočíst, že cílem výzkumného šetření bylo zmapovat, jak pedagogové mateřské školy a školní družiny rozvíjí u dětí předčtenářské schopnosti a dovednosti a jakým způsobem se věnují činnostem, které jsou spojené s rozvojem čtenářské gramotnosti. Jak spolu tyto dva uvedené cíle souvisí ale uvedeno není a také se to z práce dá jen velmi těžko odhadnout. Pokud by výzkumné šetření mělo být prostředkem k naplnění v úvodu formulovaného cíle, jak by se dalo očekávat, pak by měla být zřejmá souvislost, ale tu zde postrádáme. V cíli práce totiž není ani zmínka o mateřské škole, či školní družině a pokud by se měl výzkum vztahovat k vývoji předčtenáře v různých prostředích, která jsou popsána v kapitole 2, pak je otázkou, proč není v této kapitole pojednána také školní družina nebo, proč z pojednaných prostředí byly vybrány pro výzkum právě tyto a ostatní do výzkumu zahrnuty nebyly. A jestli empirické šetření mělo být naplněním hlavního cíle v části „*vyhodnocení údajů získaných výzkumným šetřením*“, pak zde chybí jakékoliv opodstatnění pro vlastní šetření. Mít za cíl „*vyhodnocení údajů získaných výzkumným šetřením*“ je zaměňování prostředku za cíl, což obdobně platí také pro „*provedení analýzy tematických článků*“.

Práce je zcela nevhodně členěna na dvě části: teoretickou a praktickou. Při takovémto členění je navozen dojem, že teoretická část práce bude obsahovat nezbytný teoretický základ pro následující empirické šetření, a kapitola 1 a 2 by tomu i odpovídaly. Když se ale pozorně podíváme na cíl práce zjistíme, že nejde o teoretický základ k realizovanému výzkumu, ale celá práce je již výzkumem: kapitoly 1 až 3 teoretickým, kapitola 4 empirickým. Při tomto pohledu na celou práci je pak zřejmé, proč je kapitola 3 zařazena do „teoretické části“ a nikoliv do „praktické“, protože nejde o teoretické vymezení problému, ale již o vlastní výzkumné šetření. Tomu ovšem obsahově kapitoly 1 a 2 neodpovídají. Práce tedy působí poněkud chaoticky a není jednoznačně zřejmý záměr autorky, nedá se vysledovat ani z formulovaných cílů, struktury práce a ani z obsahu kapitol.

Kapitolu 1 autorka začíná celou řadou tvrzení, která jsou v současnosti považována za všeobecně známá, přesto odborný text si žádá hlubší oporu např. v realizovaných výzkumech, nebo odborné literatuře. Nemůžeme se spokojit s takovými „klišé“ jako např. „Člověku, který tyto pomůcky (rozuměj počítač, tablet, mobil) používá každý den, se může zdát, že čtení knih přestává být důležité.“; „Lidé vyrůstající ve 21. století jsou už od dětství v přímém kontaktu se zmíněnými prostředky současné doby a nemálo z nich s nimi tráví většinu svého volného času.“ Chybí i hlubší argumentace/zdůvodnění pro některá tvrzení jako např. „Především kvalitní čtení, porozumění čtenému textu a celkové vyhledávání a zpracování informací, jsou schopnosti, které jsou pro život člověka nezbytné.“ S takovýmto tvrzením můžeme jistě souhlasit, ale opět, u odborného textu bychom očekávali, že autorka uvede nějaké zdůvodnění této nezbytnosti, což se ale neděje. A pokud má být oním zdůvodněním další tvrzení, že „Tyto schopnosti získáváme téměř od narození.“, pak je zcela nedostačující. A tak bychom mohli pokračovat dále, nejen na s. 8, 10, 11, ale i dalších.

Ve druhé kapitole autorka předkládá seznam prostředí, o nichž se domnívá, že mají vliv na vývoj čtenáře a dále, alespoň dle názvu kapitoly, pojednává faktory ovlivňující přečtenářskou gramotnost. Tady se ale obsahově

kapitola rozchází se svým názvem. Není také zřejmé, proč autorka považuje zmíněná prostředí za ta nejvýznamnější a proč některá jiná nepojednává. Např. školní družinu, přesto, že na ní pak směřuje empirické šetření, nebo ji v úvodu 2. kapitoly zmiňuje jako prostředí, které má na jedince velký vliv; naopak pojednává knihovnu, kterou mezi nejvlivnějšími prostředími, kde se dítě naučí číst, neuvádí. Kritéria výběru tedy zůstávají skrytá a není tudíž možné posoudit, zda šlo o promyšlený, či zcela nahodilý výběr. Ale vzhledem k tomu, že kapitoly stojí spíše odděleně a nejeví přílišnou propojenost, hlubší promyšlenost se nejeví jako pravděpodobná.

V kapitole 3. se autorka zabývá analýzou časopisů, respektive článků v nich uveřejněných. Hlubší zdůvodnění výběru těchto časopisů neuvádí a tak nevíme, zda jsou to jediné dostupné, nejčtenější apod. Obdobně není uvedeno, proč se autorka soustředila na články z let 2010 až 2016 nebo, proč vůbec tuto podrobnou analýzu do práce zařadila, pokud na ni nebylo zaměřeno vlastní empirické šetření. Pro teoretické vymezení problematiky bylo přece možné uvést údaje souhrnně, nebo z časopisů jen citovat.

Kapitolu 4. začíná autorka popisem cílové skupiny a jako kritérium jí postačuje, že sama v tomto zařízení absolvovala praxi, což se jako jediné kritérium výběru jeví jako zcela irelevantní. Následuje představení instituce, které je ale jako popis výzkumného vzorku zcela nedostačující. O cíli výzkumu a jeho návaznosti na cíl práce jsme se již zmínili. Následuje zdůvodnění volby výzkumného nástroje a popis jeho konstruování, který dává nulovou představu o tom, z čeho autorka při sestavování dotazníku vycházela, proč byly do dotazníku zařazeny právě tyto otázky a ne jiné nebo, proč vůbec volila tento výzkumný design. Kapitola obsahuje také popis výsledků šetření, který je doplněn grafy. Tyto nemají ale příliš velkou výpovědní hodnotu a to hned z několika důvodů: přepočtení na procenta u tak malého výzkumného vzorku není relevantní; grafy nepřinášejí nic navíc oproti slovnímu popisu a tak se jeví jako nadbytečné; autorka neuvádí celkový počet respondentů a jejich rozložení u jednotlivých odpovědích, ale jen vyjádření v % (autorka sice v podkapitole 4.4 uvádí počet respondentů, ale neuvádí, jak bylo dále s dotazníky nakládáno a zda všichni respondenti odpověděli na všechny otázky). Kapitola je zakončena shrnutím výsledků, a přesto, že dotazník obsahoval 14 otázek, je toto velmi stručné (krátké 2 odstavce na s. 52 a 53) a ani v závěru se nedočkáme obsáhlejšího pojednání těchto výsledků.

V závěru autorka uvádí, že hlavním přínosem práce je analýza článků z vybraných časopisů a s tím lze souhlasit. Tato část práce (kapitola 3) je skutečně provedena a popsána poměrně zdařile. Je škoda, že autorka celou práci nezaměřila na tento výzkum a ještě více jej nepropracovala. Empirické šetření naopak působí jako „přílepek“, jehož význam je pochybný. Spíše než o výzkum jde o drobnou sondu do jednoho zařízení, z níž není možné cokoliv vyvozovat.

Celá práce nepůsobí jako kompaktní celek, ale je složena z jednotlivých částí, jejichž provázanost spíše chybí, u některých (např. kapitola 4) je jejich zařazení nejasné. Cíl práce tak, jak byl formulován, byl naplněn, ale můžeme se ptát, zda naplnění takto nevhodně formulovaného cíle je vhodným kritériem hodnocení celé práce.

Celkové zhodnocení práce

I přes uvedené nedostatky doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm dobře.